in een ander deel van Carry's dagboek. Aletta Jacobs schrijft onderhoudend over haar bezoek aan China, met name Macao en Kanton. Samen met haar vriendin mrs. Catt gaat ze in Kanton op onderzoek om te verifiëren of er inderdaad vrouwen in het Kantonese Parlement zitten. Dat blijkt zo te zijn en Aletta voert er boeiende gesprekken mee.
Mina Kruseman probeert in de Verenigde Staten een carrière als zangeres op te bouwen en doet daarvan via een briefwisseling verslag aan haar vader.
Het is in de tijd dat Europa het belangrijkste en meest toonaangevende continent ter wereld is en Mina ergert zich aan de normloosheid van de Amerikanen.
De bundel is te snel uitgebracht; de uitgever en de inleider hadden nog eens kritisch naar de structuur moeten kijken en het materiaal nog eens rustig moeten doorlezen. Dat had een aantal slordigheden gescheeld en een veel evenwichtiger indruk gegeven.

Joke Noordstrand

HANS VAN LITH, *IK DENK ALTIJD AAN JOU. PRENTBRIEFKAARTEN TUSSEN FRONT EN THUISFRONT 1914-1918* (APRILIS, ZALTBOMMEL 2006), 216 BLZ., PRIJS € 19,95.

Wat een dienst heeft Hans van Lith, oud-bedrijfsjournalist, het geschiedenisonderwijs bewezen. Hij bezit een rijke collectie prentbriefkaarten uit de Eerste Wereldoorlog, die hij kocht in kleine winkeltjes in Frankrijk en België. Die heeft hij voor een groot publiek ontsloten in de vorm van een fraai kijkboek.
Prentbriefkaarten vormden tekens van leven te midden van het massale sterven tussen 1914 en 1918. Zij bieden ons nu een gevarieerd beeld van de Grote Oorlog, zoals die door het thuisfront werd meebeleefd. Prentbriefkaarten verschenen destijds in grote oplagen. De jongens konden ze per veldpost gratis naar huis versturen, of naar hun lief. De vraag was enorm, en slimme fotozaken speelden daar handig op in. Uitgevers waren er als de kippen bij om een graantje mee te pikken. Miljoenen jongemannen verstuurden regelmatig kaarten. Reken maar uit hoeveel tientallen, zo niet honderden miljoenen kaarten er dus verstuurd moeten zijn. Dat was overigens in vredestijd al zo. In het jaar 1907 werden er alleen in Frankrijk 300 miljoen kaarten gedrukt.
In de oncomfortabele situatie waarin de soldaten in de loopgraven doorgaans verkeerden, was een kaartje gauw volgekrabbeld, in tegenstelling tot een brief. Vaak gaven ze hartenkreten hoe de jongens verlangen naar post van thuis. De prentbriefkaarten laten natuurlijk maar een beperkt deel van de werkelijkheid van de oorlog zien. Geen lijken, behalve soms van gedode vijanden. Geen verminkingen, slechts lichte kwetsuren. Wel veel kaarten van vernielde steden. Foto's van de situatie in en om de loopgraven waren vaak in scène gezet. Er zitten heel wat tranentrekkende prentbriefkaarten tussen. De Duitse kaarten zijn daarbij meestal nog sentimenteler dan de Franse of Britse. In de fotostudio's zijn zorgvuldige composities vervaardigd van stervende soldaten in een smachtende houding. Verder zijn er geallieerde spotkaarten waarop bijvoorbeeld Kaiser Wilhelm II met zijn everzwijnsnor een dankbaar doelwit vormt. Er zijn Belgische kaarten van Duitsers die gewonde gevangenen met de bajonet doorsteken. Of gekleurde foto's van peuters die in uniformpjes zijn gestoken met teksten als: 'Wir müssen siegen!' Als de oorlog voorbij is, komen er kaarten van de overwinningsparades, de dodenakkers en de monumenten in omloop.
Hans van Lith heeft een strenge selectie toegepast. In zijn boek staan een paar honderd foto's afgedrukt, zoveel mogelijk thematisch en chronologisch geordend. Ze zijn stuk voor stuk voorzien van zeer deskundig commentaar. Van Lith weet alles van uniformonderdelen en wapensystemen. Die informatie kan de geschiedenisdocent handig gebruiken wil hij de oorlog voor zijn leerlingen concreet en inzichtelijk maken.
De interesse voor de Eerste Wereldoorlog is toch al flink gegroeid, gezien de talloze recente publicaties. Binnenkort krijgt die een nieuwe impuls, aangezien de oorlog het onderwerp vormt voor het eindexamen geschiedenis in 2008/2009. Aanschaffen dus voor de schoolbibliotheek!

Jan van Oudheusden